

СУТНІСТЬ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Податковий контроль є невід'ємною складовою податкової системи. Серед розмаїття наукових праць можна виділити основні трактування податкового контролю. Вітчизняний науковець, Крисоватий А.І., пояснює податковий контроль як діяльність посадових осіб контролюючих органів у сфері оподаткування щодо спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення та сплати податків.

Але основне визначення податкового контролю наведено в Податковому кодексі України (ст. 63.1), згідно з яким: податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

На рис. 1 представлено чотири методи здійснення податкового контролю.

Рис. 1 Методи здійснення податкового контролю згідно з Податковим кодексом України

На практиці, найпоширенішим інструментом податкового контролю є позапланові перевірки (табл. 1).

Таблиця 1. Обсяг проведених перевірок підрозділами аудиту Державної фіскальної служби (нині – Державна податкова служба)

Метод здійснення податкового контролю	Кількість проведених заходів податкового контролю рік/тис.			
	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Планові перевірки	4 453	4 219	4 834	5 299
Позапланові перевірки	21 217	16 119	16 640	15 689
Зустрічні звірки	50 398	22 798	9 610	6 375

Проаналізувавши дані, наведені в таблиці, можна зробити висновок, що спостерігається тенденція зменшення кількості позапланових перевірок та зустрічних звірок, проте кількість планових перевірок продовжує зростати. Діяльність підрозділів аудиту у структурі Державної податкової служби спрямована на зменшення корупційних ризиків та підвищенні якості аудиту. В основному діяльність підрозділів аудиту спрямована на суб'єкти великого та середнього бізнесу.

Щороку Державна податкова служба оприлюднює план-графік планових перевірок на поточний рік. Загалом в 2019 році податкова планувала провести 6 944 планові перевірки. Основними підставами для проведення планових перевірок є: документи, податкова інформація, експертні висновки, судові рішення та надання податкових консультацій. Але фактичними причинами перевірки та напрям, який ревізори перевірятимуть надзвичайно прискіпливо, це: « проблемний контрагент» (об'єкт перевірки – всі господарські операції з ним, що вплинули на формування прибутку податкового зобов'язання з ПДВ), немає прибутку або він занижений (об'єкт перевірки – формування витрат, доходів, різниць, дебіторської та кредиторської заборгованості), малі податкові зобов'язання з ПДВ (об'єкт перевірки – формування податкового кредиту та податкового зобов'язання), роздрібна торгівля (об'єкт перевірки – оприлюднення готівки, нестачі ТМЦ).

Завдяки здійсненню заходів податкового контролю відбувається донарахування грошових зобов'язань до бюджету (протягом 2018 року було донараховано до бюджету 34,4 млрд. грн., з яких узгоджено 13,4 млрд. грн.). Тому ефективністю податкового контролю є не лише дотримання податкового законодавства, але й безпосереднє залучення фінансових ресурсів до державного бюджету.

За результатами незалежної оцінки процесу адміністрування податку за методом ТАДАТ (методологія розроблена МВФ, Світовим банком, Єврокомісією та країнами ЄС), яка проводилася в лютому 2018 р., в т.ч. було визначено переваги і недоліки реалізації податкового контролю в Україні та розроблена Концепція реформи ДФС.

Отже, податковий контроль – важлива складова податкової системи, яка забезпечує повноту, правильність нарахування та своєчасність сплати податків, адже від податкових надходжень залежить наповненість державного та місцевих бюджетів.